

О. М. Музичук, доктор юридичних наук, професор,
проректор
Харківського національного університету
внутрішніх справ
ORCID: 0000-0001-8367-2504

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД КОНТРОЛЮ ЗА ОБІГОМ ЦИВІЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

В статті здійснено аналіз закордонного досвіду контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї та виокремлено шляхи його імплементації в Україні.

Встановлено, що основні завдання та функції поліції закордонних країн, як і в Україні у сфері контролю за обігом зброї полягають в наступному: 1) видача ліцензій та дозволів на володіння та носіння зброї - поліція перевіряє документи, стежить за виконанням вимог щодо стану здоров'я та поведінки заявників, проводить перевірку їх злочинної минулого та забезпечує безпеку відповідно до законодавства, що допомагає забезпечити, що зброя доступна лише тим особам, які відповідають встановленим вимогам; 2) реєстрація зброї та контроль за її переміщенням - поліція веде реєстри власників зброї та забезпечує контроль за пересуванням зброї між власниками, забороненими зонами або країнами, що допомагає відслідковувати неправомірне використання або зникнення зброї; 3) проведення перевірок та розслідувань - поліція здійснює перевірки власників зброї, включаючи періодичні перевірки безпеки та стану здоров'я, і здійснює розслідування випадків, пов'язаних з неправомірним використанням або зловживанням зброєю; 4) контроль за дозволеними типами та кількістю зброї - поліція забезпечує контроль за типами та кількістю зброї, яку може мати кожен власник в межах законодавства, що сприяє запобіганню незаконного володіння зброєю і значно зменшує ризик її неправомірного використання; 5) профілактична робота - поліція також проводить просвітницьку роботу серед громадян, що стосується правил безпечного використання зброї, відповідальності власників та інших аспектів контролю за зброєю.

Виокремлено ключові напрямки, які потребують запозичення у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї: 1) здійснення класифікації зброї - чіткий поділ на категорії (наприклад, дозволена, обмежена, заборонена), що базується на досвіді ЄС; 2) процедура отримання дозволів - впровадження суворих, але прозорих механізмів перевірки (медичний огляд, відсутність судимостей, навчання), схожих на досвід Швейцарії чи Фінляндії; 3) запровадження єдиного реєстру зброї - створення надійних цифрових систем обліку для контролю за кожною одиницею зброї; 4) відповідальність власників - впровадження дієвих механізмів страхування цивільної відповідальності та правил зберігання зброї.

Ключові слова: зброя, обіг зброї, контроль за обігом зброї, обіг цивільної вогнепальної зброї, контроль з боку поліції, закордонний досвід, імплементація закордонного досвіду.

O. M. Muzychuk. Foreign experience in controlling the circulation of civilian firearms and ways of its implementation in Ukraine

The article analyzes foreign experience in controlling the circulation of civilian firearms and identifies ways of its implementation in Ukraine.

It has been established that the main tasks and functions of the police of foreign countries, as well as in Ukraine in the field of controlling the circulation of weapons, are as follows: 1) issuing licenses and permits for the possession and carrying of weapons - the police check documents, monitor the fulfillment of requirements regarding the health and behavior of applicants, check their criminal history and ensure security in accordance with the legislation, which helps to ensure that weapons are available only to those persons who meet the established requirements; 2) registration of weapons and control over their movement - the police maintain registers of weapon owners and provide control over the movement of weapons between owners, prohibited zones or countries, which helps to track the illegal use or disappearance of weapons; 3) conducting checks and investigations - the police carry out checks on weapon owners, including periodic safety and health checks, and investigate cases related to the misuse or abuse of weapons; 4) control over permitted types and quantities of weapons - the police ensure control over the types and quantities of weapons that each owner may have within the framework of the legislation, which helps prevent illegal possession of weapons and significantly reduces the risk of their misuse; 5) preventive work - the police also carry out educational work among citizens regarding the rules for the safe use of weapons, the responsibility of owners and other aspects of weapon control.

Key areas that require borrowing in the field of control over the circulation of civilian firearms have been identified: 1) implementing weapon classification - a clear division into categories (e.g. permitted, restricted, prohibited), based on the experience of the EU; 2) the procedure for obtaining permits - the introduction of strict but transparent verification mechanisms (medical examination, lack of criminal records, training), similar to the experience of Switzerland or Finland; 3) the introduction of a single weapons registry - the creation of reliable digital accounting systems to control each weapon; 4) the responsibility of owners - the introduction of effective mechanisms for civil liability insurance and rules for storing weapons.

Key words: weapons, weapons circulation, control over the circulation of weapons, circulation of civilian firearms, police control, foreign experience, implementation of foreign experience.

Постановка проблеми. Поточна ситуація в Україні вимагає запровадження у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї належного законодавчого регулювання та формування конкретної державної стратегії, політики, механізмів її врегулювання в тому числі з урахуванням закордонного досвіду. Впровадження закордонного досвіду обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні є вкрай актуальним, оскільки держава потребує сучасного законодавчого регулювання цієї сфери в умовах воєнного стану, забезпечення безпеки громадян та інтеграції до європейського правового поля. Основними аспектами актуальності закордонного досвіду є: безпека та правове регулювання - аналіз міжнародних практик дозволяє розробити ефективний закон, який захистить громадян без зброї та впорядкує обіг зброї для тих, хто її має; воєнна ескалація - збройна агресія РФ посилює потребу у вивченні досвіду країн, де право на зброю є частиною культури самооборони; впровадження європейських норм - використання європейських директив (зокрема, щодо класифікації зброї) допомагає гармонізувати українське законодавство; вплив на криміногенну ситуацію - вивчення того, як різні країни балансують між легалізацією та обмеженням зброї, є ключовим для контролю над злочинністю.

Протягом останніх років деякі зарубіжні країни (наприклад, США) переглядають законодавчі вимоги щодо обігу зброї в державі. Причиною цього є велика кількість збройних терактів, стрілянини, що вчиняються громадянами відносно цивільного населення. Тому в законодавстві таких країн, спостерігаються зміни, а саме: посилення та запровадження заборон в цій сфері.

Європейський Союз також прийняв нововведення у вигляді Директиви (ЄС) 2021/555 Європейського парламенту та Ради від 24 березня 2021 р. «Про контроль за придбанням та зберіганням зброї (кодифікація)». Отже, проблематика правового регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї залишається актуальними для багатьох держав і по сьогодні.

В Україні це питання є ще більш актуальним, оскільки російська військова агресія, окупація, вторгнення та погіршення криміногенної ситуації впливають на всі соціальні явища та процеси.

Тому на сьогодні є актуальним дослідження міжнародного законодавства та досвіду діяльності уповноважених підрозділів правоохоронних органів сфери контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї, для визначення найкращих напрямків створення, удосконалення законодавства, механізму контролю та створення відповідних законів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних науковців які вивчали досліджуване питання слід виокремити наступних: І. В. Васильєв, В. А. Гуменюк, С. А. Миронюк, А. В. Самотуга, С. В. Діденко, Ю. П. Жванко, О. А. Журавель, А. В. Корнієць, В. М. Коротаєв, А. О. Собакарь, Ю. Е. Белінський, О. М. Бокій, К. О. Кучерук, С. П. Параниця, М. П. Федоров, А. Є. Фоменко, Д. С. Чуріков, І. П. Голосніченко, О. С. Доценко, К. Р. Резворович, Л. Л. Савранчук, В. В. Черней та ін. В той же час розвиток суспільних відносин, які розвиваються у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, в тому числі пов'язаний з військовим станом, зумовлює необхідність аналізу зарубіжного досвіду в цій сфері та вироблення рекомендацій для України.

Метою статті є здійснення аналізу закордонного досвіду контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї та виокремлення шляхів його імплементації в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поліцейська діяльність в сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї є важливою складовою правоохоронної системи в багатьох зарубіжних країнах. Основна суть цієї діяльності полягає в забезпеченні безпеки громадян і запобіганні зловживанням зброєю, мінімізації вогнепальних інцидентів і злочинів, а також контролі за дотриманням правил щодо придбання, володіння і використання цивільної вогнепальної зброї [1]. У різних країнах можуть бути різні підходи до регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї з точки зору процедур придбання, ліцензування, реєстрації та контролю власників зброї. Наприклад, у деяких країнах, таких як США, існують відкриті системи продажу зброї та широкі права на володіння необмеженою кількістю вогнепальної зброї, а в інших країнах, таких як Британія або Австралія, Франція діють більш суворі обмеження доступу до зброї.

Діяльність поліції в різних країнах щодо контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї також залежить від схильності соціуму до володіння зброєю, демократичності держави і т. д.

Так, окремі дослідниками вказують, що в країнах Євросоюзу простежується відносно низький інтерес громадян до зброї, кожен дев'ять з десяти громадян не мають і не планують мати зброю для самозахисту. Країною з найбільшою у відсотках кількістю зброї для самозахисту в Євросоюзі є Литва, однак варто зазначити, що в цій країні в абсолютних показниках лише 0,7 на 100 громадян мають цивільну зброю (найнижчий показник в Європі), а показники індексу вбивств на 100 000 населення вищі за розвинені країни Європейського Союзу. Серед власників зброї лише 14% європейців придбали її для самозахисту. Європейські країни вирізняються найбільшою безпекою у світі і мають найнижчі показники індексу вбивств на 100 000 населення. Загальним трендом для Євросоюзу є посилення відповідальності за нелегальне чи надмірне використання вогнепальної зброї, особливу увагу приділено профілактиці масових невмотивованих убивств, провам тероризму тощо [2, с. 61].

В той же час у США, засновники держави визнавали право на зброю безперечним і поклали в основу американської політичної системи. У формулюванні Т. Джефферсона йдеться про те, що «це право та обов'язок усіх людей – завжди бути озброєними» [3, с. 89]. Водночас друга поправка Конституції США зазначає:

«...право людей на зберігання і носіння зброї не має обмежуватися». Своїм конституційним правом користуються 7 з 10 дорослих американців, на руках близько 150 мільйонів одиниць зброї. Будь-які обмеження в цій сфері зазіхають на конституційні права громадян. При цьому навіть драматичні інциденти з вогнепальною зброєю не змінюють ставлення американців до цього питання [3, с. 91].

У США контроль над обігом зброї є предметом гарячих політичних дискусій. Право на володіння зброєю закріплене у Другій поправці до Конституції, що створює унікальну правову ситуацію. Поліцейські органи тут виконують значну роль у перевірці осіб, які купують зброю, а також у розслідуванні випадків незаконного використання вогнепальної зброї.

Основним органом в США, що здійснює контроль за обігом цивільної вогнепальної зброї громадян є (АТФ) (англ. Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives, (ATF)) – федеральне агентство Міністерства юстиції США, в обов'язки якого входить розслідування і запобігання злочинам, пов'язаним з незаконним використанням, виробництвом і зберіганням вогнепальної зброї і вибухових речовин. У компетенцію агентства входить розслідування терористичних актів, підпалів і вибухів, а також контроль за незаконним обігом алкоголю та тютюну. Також Бюро виконує функції ліцензійного агентства для продажу, зберігання і транспортування вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових речовин, а також торгівлі ними на території США.

Фактично даний відділ бюро АТФ в США здійснює такі ж функції, які в українській поліції здійснюють співробітники дозвільної системи та слідчого підрозділу.

Так в Законі про контроль над вогнепальною зброєю зазначено, що Бюро та правоохоронні органи АТФ спільно з поліцією та ФБР розслідує збройні насильницькі злочини, злочини пов'язані з наркотерористами, жорстокими бандами, а також торговцями зброєю. Розділи 924(с) та (е) розділу 18 Кодексу Сполучених Штатів містять обов'язкові та жорсткі правила винесення вироків професійним озброєним злочинцям та торговцям наркотиками, а також іншим небезпечним озброєним злочинцям.

Бюро (АТФ) використовує ці закони для виявлення, розслідування та винесення рекомендацій щодо судового переслідування цих правопорушників, щоб знизити рівень насильницьких злочинів та підвищити суспільну безпеку. Бюро (АТФ) також прагне підвищити обізнаність штатів та місцевих органів влади про можливе федеральне судове переслідування відповідно до цих законів, тому займається профілактичною та роз'яснювальною роботою.

Бюро також видає ліцензії на вогнепальну зброю та проводить перевірки кваліфікації та відповідності ліцензіатам вогнепальної зброї, щоб попередити незаконне використання вогнепальної зброї та забезпечити дотримання федеральних законів про вогнепальну зброю. Крім сприяння забезпеченню дотримання федеральних вимог до закупівлі зброї та перевірки дотримання діючих ліцензіатів спрямовані на надання допомоги правоохоронним органам у виявленні та затриманні злочинців, які незаконно набувають вогнепальної зброї.

Також в США є Національна система миттєвої перевірки кримінального минулого (NICS) – це система перевірки даних у Сполучених Штатах, створена відповідно до Закону Брейді про запобігання насильству вчинене зброєю (Закон Брейді) від 1993 року для запобігання продажу вогнепальної зброї людям, забороненим законодавством США.

Національна система миттєвої перевірки злочинного минулого (NICS) - це система перевірки біографічних даних у Сполучених Штатах, створеної законом Брейді про запобігання насильству з використанням вогнепальної зброї 1993 року для запобігання продажу вогнепальної зброї, забороненої цим законом. Система було запущено Федеральним бюро розслідувань (ФБР) у 1998 році. NICS не призначений для використання в якості реєстру зброї [54]. Порівнюючи законодавство США з українським можемо системі перевірці NICS можна співставити отримання довідки про несудимість (яку можна отримати в сервісних центрах МВС або через застосунок «Дія») для отримання дозволу на зброю.

Важливо також зазначити, що у Сполучених Штатах наразі немає національного реєстру зброї, але деякі штати, такі як Гаваї, надали федеральному уряду інформацію про власників зброї. Також на федеральному рівні був прийнятий закон, криміналізувавши створення реєстру зброї.

У країнах Європейського Союзу підхід до контролю над цивільною зброєю більш жорсткий. Наприклад, у таких країнах, як Німеччина, Франція та Великобританія, доступ до вогнепальної зброї обмежений, а процес отримання ліцензії включає ретельні перевірки на психічне здоров'я, професійну необхідність та кримінальне минуле. Поліцейські органи мають право на регулярний контроль власників зброї, включаючи перевірку умов її зберігання. Додатково правоохоронні структури активно борються з незаконним обігом зброї, співпрацюючи на міжнародному рівні для обміну інформацією та проведення спільних операцій [4, с. 346].

У Федеральній Республіці Німеччина порядок придбання, зберігання та використання вогнепальної зброї громадянами регламентовано Законом про зброю (Waffengesetz) від 11 жовтня 2002 р. із внесеними змінами від 25.10.2024 [5]. Згідно німецького законодавства є наступні вимоги для отримання зброї: досягнення віку 18 років (пункт 1 статті 2 Закону про зброю), заявник повинен мати необхідну надійність та особисту придатність, продемонструвати необхідну експертизу (§ 7), продемонструвати потребу для отримання зброї (§ 8) та також подаючи заявку на отримання ліцензії на стрілецьку зброю або дозвіл на стрільбу, необхідно надати докази існування страхування відповідальності в розмірі 1 мільйона євро - фіксовану ставку за тілесні ушкодження та пошкодження майна. За дозволом на придбання, зберігання, носіння або стрільбину зброї може бути відмовлено, якщо заявник не постійно проживає на території або менше п'яти років.

Компетентний орган повинен регулярно, але хоча б раз на три роки перевіряти надійність та особисту придатність власників дозволів на вогнепальну зброю та у випадках, визначених у пункті 1 (5), повинні отримувати докази страхування відповідальності. Компетентний орган повинен переглядати необхідність продовжувати експлуатацію дозволу на вогнепальну зброю для власників кожні п'ять років. Для того, щоб дослідити факти справи, компетентний орган може, в розумних окремих випадках, вимагати особистої присутності заявника або власника дозволу. Зокрема, виправданий індивідуальний випадок, якщо факти сумніваються у надійності чи особистому придатності заявника. Докази цього можуть виникнути, наприклад, від кореспонденції або телефонних розмов між заявником або власником дозволу та компетентним органом або з державних джерел. Якщо власник дозволу або сертифікат на вогнепальну зброю рухається за кордон, він зобов'язаний повідомити свою адресу за кордоном вогнепальній зброї для вогнепальної зброї, яка востаннє відповідала за нього. Якщо власник дозволу або сертифікат на вогнепальну зброю, що проживає за кордоном, рухається за кордон, він зобов'язаний повідомити Федеральний адміністративний департамент свою нову адресу за кордоном, відповідно до розділів 5 та 6.

Певні особливості щодо регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї існують в Ізраїлі, то тут є також свої особливості. Досвід законодавчого врегулювання обігу зброї може бути цікавий, адже Ізраїль це країна яка постійно знаходиться в стані війни. Дослідники зазначають, що менш як 2% населення має дозвіл на зброю (для порівняння, згідно з опитуванням Pew Research Center, у США 30% американців є власниками зброї). Однак, країна й далі йде на пом'якшення в цьому питанні. Відтак, у відповідь на нещодавні напади новий правий уряд прем'єр-міністра Біньяміна Нетаньяху пообіцяв видати тисячі нових дозволів на зброю ізраїльським цивільним особам, тож громадяни з найбільш небезпечних регіонів можуть отримати зброю для захисту себе. Ізраїльський підхід цікавий для використання досвіду ще і тим, що, в обігу зброї орієнтуються не тільки на соціальні показники, а й на особливості регіону. Цивільні особи для того, щоб отримати дозвіл, повинні продемонструвати, що їм потрібна зброя через роботу або місце проживання. Тому ізраїльтянам, які живуть у єврейських поселеннях на Західному березі річки Йордан і в Східному Єрусалимі, легше отримати дозвіл. Такий підхід в Україні може забезпечити тих громадян, які знаходяться під найбільшою загрозою сьогодні [6]. У 2018 році Ізраїль значно послабив обмеження вогнепальної зброї, що дозволило отримати дозвіл на зброю всім громадянам, які пройшли бойову підготовку та отримали кваліфікацію в галузі підвищення кваліфікації [6]. Проте вже у 2023 році Ізраїль знову ввів політику послаблення на імперативні (жорсткі) закони про контроль над зброєю, щоб озброїти «якнайбільше громадян». Після терористичної атаки уряд Ізраїлю послабив своїм громадянам вимоги на володіння вогнепальною зброєю для самозахисту. Зараз лише 1,5 відсотка цивільного населення має дозвіл на володіння зброєю. Складний процес подання заявки може пояснити, чому лише 140 000 із 9 мільйонів ізраїльтян мають дозвіл [7]. Вікові вимоги законодавства Ізраїлю для отримання дозволу на зброю: 21 рік - для тих, хто пройшов військову чи державну службу, 27 років – інші громадяни, 45 років – для іноземців (проте лише у разі проживання в Ізраїлі щонайменше три роки поспіль, проходження перевірки біографії (злочинна, медична та психічна історія), та курсу тренувань володіння зброєю [7]. Особи, які мають ліцензії на вогнепальну зброю, повинні оновлювати їх кожні три роки. Дозволи випускаються лише для особистого використання, а власники можуть володіти лише одним пістолетом [7].

Польське законодавство дозволяє володіти вогнепальною зброєю, для володіння зброєю потрібен дозвіл (ліцензія) на зброю (Pozwolenie na broń). Згідно польського законодавства зброя може бути придбана для таких цілей: особистий захист, полювання, спорт, історична реставрація, колекціонування, зберігання пам'ятної зброї (в т.ч. подарованої і успадкованої), для інших цілей таких як (ремонт, перевезення тощо). Володіння зброєю в Польщі регулюється законом щодо зброї та боєприпасів від 21 травня 1999 року (USTAWA z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji) [8] з додатковими поправками, внесеними до неї, що вимагає ліцензії на власну вогнепальну зброю.

Для того, щоб отримати ліцензію на носіння вогнепальної та холодної зброї, особа повинна постійно проживати на території Польщі, але є також ряд інших умов: вік – не менше 21 року (за винятком спортсменів, яким може бути дозволено носіння зброї після 18 років, якщо про це попросить їхня школа або навчальний заклад); фізична та психологічна придатність до використання зброї, що підтверджується довідкою від лікаря або психолога; відсутність судимості (за рішенням суду); особа не становити загрози для власної безпеки, безпеки оточуючих або громадської безпеки.

Особа, яка має намір отримати дозвіл на зброю, зобов'язана належно аргументувати потребу в її придбанні. Це ключова вимога: якщо особа бажає отримати дозвіл на зброю для спортивного використання, обґрунтування, як правило, очевидне й легко підтверджується. Натомість у випадку посилання на потребу захисту життя чи здоров'я необхідно надати переконливі докази наявної загрози.

Існує причина, чому «особиста безпека» стоїть на останньому місці. Це найпоширеніша причина, чому новоприбулі намагаються отримати дозвіл, і найпоширеніша причина, чому їм відмовляють. Дійсно, недостатньо просто заявити про загрозу, її потрібно задокументувати і продемонструвати її серйозність, реальність і постійність. Наприклад, «я бізнесмен і не дуже хочу мати зброю» не є аргументом. Достатньо довідки з поліції або прокуратури про те, що заявник повідомляв про загрозу життю або здоров'ю

в минулому. Важливим моментом є те, що це питання вирішується на рівні воєводства, тому кожен регіон може додати свій власний список [9].

Якщо протягом терміну дії дозволу буде порушено хоча б одну з необхідних умов (перерахованих вище), дозвіл буде анульовано. Це відбувається, наприклад, у разі вчинення кримінального злочину. Однак існують також підстави для анулювання ліцензії (порушення положень про повідомлення про втрату зброї, володіння зброєю в стані алкогольного, наркотичного або психотропного сп'яніння, якщо фактори, які раніше дозволяли володіти зброєю в Польщі, перестали існувати наприклад, іноземець був позбавлений дозволу на постійне проживання, якщо про зміну статусу постійного перебування не повідомлено протягом 14 днів, порушення правил реєстрації придбаної зброї, порушення правил зберігання та/або транспортування, використання зброї не за призначенням (наприклад, використання спортивної зброї поза спеціальними приміщеннями або обладнаними для цього місцями) [9].

Відповідальність власників зброї у Польщі за порушення певних вимог передбачена у вигляді як адміністративної так і кримінальної відповідальності.

Протягом п'яти днів з моменту придбання власник повинен зареєструвати зброю в поліції. Для цього потрібні паспорт власника, документи, що підтверджують покупку (із зазначенням марки, унікального номера та калібру), а також, у випадку спеціальної зброї, підтвердження її класифікації (наприклад, довідка про деактивацію).

Однак, власник дозволу на зброю також зобов'язаний: подавати до поліції нову довідку про стан здоров'я та психологічну придатність не рідше одного разу на п'ять років; негайно повідомляти поліцію про знищення зареєстрованої зброї; повідомити поліцію та військову жандармерію про втрату зброї протягом 24 годин; повідомляти поліцію протягом 14 днів про зміну місця проживання.

Щодо відповідальності за незаконне володіння зброєю то за відсутності підстав для застосування інших покарань, використання зброї без дозволу регулюється статтею 263 Кримінального кодексу Польщі, зокрема зазначено наступне: той, хто зберігає вогнепальну зброю або боєприпаси без необхідного дозволу, підлягає покаранню у вигляді позбавлення волі на строк від 6 місяців до 8 років; той, хто, маючи дозвіл на зберігання вогнепальної зброї або боєприпасів, надає їх або передає їх неуповноваженій особі, підлягає штрафу, обмеження волі або позбавленню волі на строк до 2 років; якщо особа ненавмисно спричинить втрату вогнепальної зброї або боєприпасів, які законно перебувають у її розпорядженні, підлягає штрафу, обмеження волі або позбавленню волі на строк до одного року.

Висновки. Таким чином на основі зарубіжного досвіду вищезазначених країн, ми виокремили основні завдання та функції поліції, що відіграють важливу роль в сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї: 1) видача ліцензій та дозволів на володіння та носіння зброї - поліція перевіряє документи, стежить за виконанням вимог щодо стану здоров'я та поведінки заявників, проводить перевірку їх злочинної минулого та забезпечує безпеку відповідно до законодавства, що допомагає забезпечити, що зброя доступна лише тим особам, які відповідають встановленим вимогам; 2) реєстрація зброї та контроль за її переміщенням - поліція веде реєстри власників зброї та забезпечує контроль за пересуванням зброї між власниками, забороненими зонами або країнами, що допомагає відслідковувати неправомірне використання або зникнення зброї; 3) проведення перевірок та розслідувань - поліція здійснює перевірки власників зброї, включаючи періодичні перевірки безпеки та стану здоров'я, і здійснює розслідування випадків, пов'язаних з неправомірним використанням або зловживанням зброєю; 4) контроль за дозволеними типами та кількістю зброї - поліція забезпечує контроль за типами та кількістю зброї, яку може мати кожен власник в межах законодавства, що сприяє запобіганню незаконного володіння зброєю і значно зменшує ризик її неправомірного використання; 5) профілактична робота - поліція також проводить просвітницьку роботу серед громадян, що стосується правил безпечного використання зброї, відповідальності власників та інших аспектів контролю за зброєю.

Ключові напрямки, які потребують запозичення у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї: 1) здійснення класифікації зброї - чіткий поділ на категорії (наприклад, дозволена, обмежена, заборонена), що базується на досвіді ЄС; 2) процедура отримання дозволів - впровадження суворих, але прозорих механізмів перевірки (медичний огляд, відсутність судимостей, навчання), схожих на досвід Швейцарії чи Фінляндії; 3) запровадження єдиного реєстру зброї - створення надійних цифрових систем обліку для контролю за кожною одиницею зброї; 4) відповідальність власників - впровадження дієвих механізмів страхування цивільної відповідальності та правил зберігання зброї.

Список використаних джерел:

1. Миронюк Р. В. Особливості здійснення контролю поліцією за обігом вогнепальної зброї в умовах воєнного стану. Юридичний бюлетень. Вип 26. 2022 С. 158-166. DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2022.26.21>.

2. Цивільна зброя в Україні: міфи та реальність. Українська дійсність і міжнародний досвід легалізації та контролю / Г.Ф. Герега, О.О. Зарубінський, Б.М. Петренко, Р.В. Старовойтенко. К: Видавничий дім АДЕФ-Україна, 2015. 152 с.

3. Корнієць А. В. Зарубіжний досвід функціонування адміністративно-правових режимів обігу зброї та вибухових речовин. Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. 2016. №2 С. 88-93.

4. Миронюк С. А., Кобрусєва С. А. Перспективи запровадження обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні та нові виклики для поліції у цій сфері. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 2. С. 344–347.

5. Закон про зброю у ФРН від 11 жовтня 2002 р. (Федеральний законодавчий бюлетень I, с. 3970. https://www.gesetze-im-internet.de/waffg_2002/BJNR397010002.html.

6. Олег Вишняков. Interfax Ukraine. Міфи про вільну зброю: досвід Ізраїлю та України. <https://interfax.com.ua/news/blog/890985.html>.

7. Hartman, Ben. Israeli gun control regulations 'opposite of US'. The Jerusalem Post (18 декабля 2012). Дата звернення – 20.03.2026.

8. Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji1. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19990530549>.

9. Polonica Times. Польща: дозвіл на зброю Pozwolenie na broń – як отримати. <https://polonicatimes.com/category/zakon-v-polshe/>.

Дата надходження статті: 30.10.2025

Дата прийняття статті: 20.11.2025

Опубліковано: 30.12.2025